
Saksnr: 2020/60438-11
Saksbehandlar: Ingeborg Strandberg

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Fylkesutvalet		10.12.2020
Fylkestinget		15.12.2020

NOU 2020:06 «Frie og hemmelige valg – ny valglov» - høyringsuttale

Forslag til innstilling

Vestland fylkeskommune har slike merknadar til NOU 2020:06 «Frie og hemmelige valg - ny valglov»:

Teknologi og tryggleik

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet.

Ombodsplicht

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet i samband med val til fylkestinget. Fylkeskommunen har ikkje vurdert andre delar av punktet.

Bruk av teknologi i valgjennomføringa

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet, i samband med å lovfeste bruk av statleg IKT-system for valgjennomføringa. Fylkeskommunen har ikkje vurdert andre delar av punktet.

Listeforslag

Vestland fylkeskommune stiller seg bak forslaga til vallovutvalet på dette punktet, med tre unntak.

Når det gjeld krav til tal på underskrifter for parti eller grupper som ved førre stortingsval ikkje fekk minst 500 røyster i 1 valdistrikt eller minst 5 000 røyster i heile landet, ber vi om at det vert vurdert å sette inn ei maxsgrense for kor mange røyster det er naudsynt å samle inn, slik det no er for listeforslag til kommunestyreval.

Vestland fylkeskommune har vald å ikkje vurdere individuelle kandidatar og tal på underskrifter for å registrere eit politisk parti.

Tilgjengelegheit og tilrettelegging

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet

Røystegjeving, prøving og oppteljing

Vestland fylkeskommune har vurdert dei følgjande delane av punktet, og kjem med slike merknadar:

- Kryss i manntalet
Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.
- Transport av valmateriell
Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.
- Tal på teljingar av røystesetlar
Vestland fylkeskommune registrerer at utvalet føreslår at kommunane berre skal telje røystesetlane til fylkestingsvalet og stortingsvalet ein gong, i motsetnad til to gongar ved dagens regelverk. Fylkeskommunen er uroa for at det kan leie til fleire og større avvik mellom kommunane sin teljing og fylkeskommunen. Det vil vidare bety at fylkeskommunane må gjennomføre fleire teljingar av dei same røystesetlane under kontrollteljinga, og at denne vil ta mykje lenger tid. Kommunane har større grunnlag for enkelt å sjå kva som har leidd til avviket, og oppklaring av slike avvik vil ta mindre tid hos kommunen enn hos fylkeskommunen, som ikkje sitt med nokon informasjon om kva som har skjedd hos kommunane. Det krev og meir kommunikasjon med valansvarleg i kommunen, på eit tidspunkt der denne er «ferdig» med oppteljinga og har mindre moglegheit til å gjere sjekkar. Vestland fylkeskommune oppmodar til at kommunane framleis teljar røystene til fylkestingsvalet og stortingsvalet to gongar.
- Korleis røystesetlane skal teljast
Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.
- Valorgana
Vestland fylkeskommune registrerer at utvalet har føreslått at det skal vere to valorgan i fylkeskommunen, eit fylkesvalstyret med ansvar for fylkestingsvalet og eit distriktsvalstyre som har ansvar for stortingsvalet. I Vestland fylkeskommune er det medlemene i fylkesutvalet som sitt i fylkesvalstyret. Dette utvalet handsamar saker for både stortingsvalet og fylkestingsvalet, til dømes denne utgreiinga eller andre høyringar som gjeld både vala. Vestland fylkeskommune er uroa for at ein her berre skapar meir byråkrati og ekstraarbeid for fylkeskommunane. Fylkeskommunen stiller og spørsmål til kven som skal sitje i dei to utvala, som i all hovudsak skal ha det same ansvaret i dei to vala. Det er forståeleg at namnet «fylkesvalstyre» vert problematisert i samband med rolla i stortingsvalet, der valdistrikta mest sannsynleg ikkje samsvarar med fylkesgrensa.

Vestland fylkeskommune føreslår at ein held på eit utval, men endrar namn på dette til «distriktsvalstyret», og at dette utvalet, som i dag, har ansvar for både fylkestingsvalet og stortingsvalet.

Andre tema

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Godkjenning og klage

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Omval

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Beredskapsheimel

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Samandrag

Kommunal- og moderniseringsdepartementet sendte 3. juli 2020 på høyring vallovutvalet si utgreiing «NOU 2020: 6 - Frie og hemmelig valg - Ny valglov». Vestland fylkeskommune er ein av høyringsinstansane. Høyringsfrist er 31. desember 2020.

I saka er det ein kort oppsummering av utgreiinga. Fylkesrådmannen har førebudd eit forslag til høyringsuttale der ikkje alle punkta i utgreiinga er vurdert. Under oppsummeringa kjem det fram kva punkt fylkesrådmannen har vurdert og kva punkt som ikkje er vurdert.

Uttalane frå rådet for menneske med nedsett funksjonsevne og fylkeseldrerådet er inkludert i saksutgreiinga.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Ingrid Kristine Holm Svendsen
Fylkesdirektør

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Kommunal- og moderniseringsdepartementet sendte vallovutvalet si utgreiing «NOU 2020: 6 - Frie og hemmelig valg - Ny valglov» på høyring 3. juli 2020. Vestland fylkeskommune er ein av høyringsinstansane. Høyringsfrist er 31. desember 2020.

Regjeringa nemnte opp vallovutvalet 21. juni 2017 med 18 medlem. Fylkestingsmedlem Øyvind Strømmen (MDG) har vore ein del av utvalet (som representant for MDG). Vallovutvalet sitt mandat var å lage forslag til ny vallov og vurdere endringar i valordninga. Utvalet skulle gjere ein gjennomgang av korleis val vert gjennomført, og spesielt utgreie problemstillingar knytt til klageordninga ved val og beredskapsheimel. 27. mai 2020 leverte vallovutvalet sin utgreiing, «NOU 2020: 6 Frie og hemmelige valg - Ny valglov», til kommunal- og moderniseringsminister Nikolai Astrup.

Regjeringa tek sikte på å legge fram eit lovforslag om ny vallov for Stortinget innan utgangen av 2022. Ny vallov og ny valordning ved stortingsval vil gjelde frå stortingsvalet i 2025. Det er mogleg at enkelte av utvalet sine forslag kan tre i kraft før kommunestyre- og fylkestingsvalet i 2023.

Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne og fylkeseldrerådet har kome med ei uttale, som er inkludert i saksutgreiinga.

Vallova § 4-3 «Fylkesvalgstyret» seier:

«I hvert fylke skal det ved stortingsvalg og fylkestingsvalg være et fylkesvalgstyre som velges av fylkestinget selv.»

Fylkesvalstyret, og dermed fylkeskommunen, sitt ansvar i samband med fylkestings- og stortingsvala omfattar alt arbeid med val til fylkesting og storting. Men det er kommunane som organiserer sjølve valgjennomføringa. Ein kan i hovudsak dele oppgåvene til fylkesvalstyret inn i følgjande:

1. Godkjenning av listeforslag til fylkestings- og stortingsvalet
2. Røystesetlar til fylkestings- og stortingsvalet - bestilling og distribusjon til kommunane
3. Kontrollteljing og møteboka i samband med fylkestings- og stortingsvalet

Vedtakskompetanse

I delegeringsreglementet for Vestland fylkeskommune er mynde til å vedta uttalar på vegner av fylkeskommunen delegert til fylkesutvalet. Men i reglement for fylkesutvalet, punkt 2.1.7. Andre oppgåver, vert det gjort ein presisering:

«Fylkesutvalet tek avgjerd i alle andre saker der avgjerdsmynde ikkje ligg til anna organ, og der saka ikkje er av prinsipiell betydning for fylkeskommunen si verksemd.»

Fylkesrådmannen meiner at høyringsuttala det her er snakk om er av ein slik karakter, at det er av prinsipiell betydning for fylkeskommunen si verksemd. Difor rår fylkesrådmannen til at saka vert handsama i både fylkesutvalet og fylkestinget.

Vurderingar og verknader

Økonomi: Ikkje relevant.

Klima: Ikkje relevant.

Folkehelse: Ikkje relevant.

Regional planstrategi: Ikkje relevant.

Fylkesrådmannen kjem her med ein oppsummering av utgreiinga til vallovutvalet. Heile utgreiinga er vedlagt saka. Under kvart punkt har fylkesrådmannen kome med sin kommentar. Om fylkesrådmannen har vurdert punktet, er det og eit forslag til merknad under punktet. Forslag til høyringsuttale er ei samanstilling av merknadane under punkta.

Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne handsama ei uttale til fylkestinget på møte 21. oktober. Fylkeseldrerådet gjorde det same i møte 27. oktober. Uttalane frå råda er inkludert under

dei punkta der dei høyrar heime. Ungdommens fylkesutval har ikkje handsama ei uttale då denne saka vert skrive.

1. Teknologi og tryggleik

Vallovutvalet har sett på tryggleik i demokratiske prosesser og særlege omsyn knytt til valområdet.

Utvalet har diskutert moglegheiter og konsekvensar av elektronisk røysting opp mot fire sentrale aspekt ved val: tilgjengelegheit, tryggleik, hemmelegghald og openheit. Utvalet har vurdert moglegheiter for elektronisk røysting både i vallokalet og utanfor vallokalet. Under er ei oppsummering av vurderinga som er gjort.

Utvalet meiner at den høge graden av tillit som vi har til valgjennomføring i Norge i dag, er av stor verdi, og at det er naudsynt å oppretthalde og beskytte den. Tillit tek lang tid å bygge opp, men kan svekkast raskt, noko også erfaringar frå andre land viser. For å oppretthalde høg tillit til valet og for å sikre at vala går rett føre seg, er tryggleiken og pålitelegheita i røystesystemet svært viktig. Like viktig er det å kunne etterprøve og kontrollere at ingen manipulasjon eller tryggleiksbrot har skjedd ved røystinga. Fleirtalet i utvalet meiner det er viktig å få meir kunnskap om elektronisk røysting for å kunne gjere gode vurderingar om kva moglegheiter og risikoar elektronisk røysting kan innebere. Fleirtalet meiner likevel at tryggleiken ved elektronisk røysting over internett ikkje er god nok til å innføre ein slik måte å røyste på i Norge på noverande tidspunkt. Det at røyster vert gitt på papir, som vert oppbevart, kontrollert og talt fleire gongar, er et grunnleggjande element som gjer valet sikrere.

Fleirtalet meiner at røysting prinsipielt bør gå føre seg i eit vallokale, og at det heller ikkje på sikt bør opnast for røysting heimanfrå. Fleirtalet meiner at hemmelege val ikkje vil kunne teke i vare i tilstrekkeleg grad dersom røystinga vert flytta ut av vallokala og over i den private heimen. Det er myndigheita som må syte for at prinsippet om hemmeleg val vert heldt, dette vil det ikkje vere mogleg å sikre ved elektronisk røysting heimanfrå. Fleirtalet meiner det ikkje fullt ut vil vere mogleg å kontrollere at ingen vert pressa til å røyste mot sin vilje, så lenge røystinga ikkje går føre seg i eit vallokale.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Fylkesrådmannen stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet.

Forslag til merknad i høyringsuttala:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet.

2. Valordning ved stortingsval

Vallovutvalet har blant anna vurdert fordeling av mandat til valdistrikt, å auke proporsjonaliteten i valordninga og inndeling av valdistrikt.

Utvalet har ikkje samla seg om eit forslag til endringar i valordninga ved stortingsval. Det er likevel nokre element som ligg fast for alle medlem i utvalet. Utvalet meiner det framleis bør vere 169 representantar på Stortinget og at talet utjamningsmandat skal følgje talet valdistrikt. Utvalet har ikkje kome til ein felles einigheit om dei andre elementa i valordninga.

Det er likevel fleirtal i utvalet for tre sentrale endringar i valordninga. For det første meiner eit fleirtal av utvalsmedlemene at proporsjonaliteten i valordninga bør aukast. Dette fleirtalet meiner sperregrensa bør senkast til tre prosent for å sikre at færre røyster vert bortkasta, og for at det vert større samsvar mellom eit partis del av røystene og partiets del av representantane på Stortinget. Dette vil ha små konsekvensar for kor lett det er å kome inn på Stortinget med minst eitt mandat.

For det andre vil eit fleirtal av utvalsmedlemene fjerne arealfaktoren til fordel for ein ordning som sikrar valdistrikta ein minimumsrepresentasjon. Dette vil fjerne dei vilkårlege og største utslaga av dagens arealfaktor.

Til slutt meiner eit fleirtal av utvalsmedlemene at fylka ikkje lenger bør vere valdistrikt. Dette fleirtalet meiner at dagens elleve fylker både i for liten grad sikrar geografisk representasjon og i for stor grad gjer det lettare å verte representert enn i dag. Fleirtalet meiner difor at dagens 19 valdistrikt bør fortsette å vere valdistrikta sjølv med færre fylker.

På andre områder støtter eit fleirtal av utvalets medlemmer å vidareføre dagens reglar. Det er eit fleirtal som meiner 1,4 framleis bør vere første delingstal, det er eit fleirtal som meiner det ikkje er

naudsynt med ein distriktssperregrense med 19 valdistrikt, det er eit fleirtal for å halde talet valdistrikt i Grunnloven, og det er eit fleirtal for å halde dagens metode for å fordele utjanningsmandat mellom valdistrikta.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

I all hovudsak gjeld dette punktet faktorar som ikkje påverkar fylkeskommunen sitt arbeid med val, eller vil ha nokre direkte konsekvensar for representasjon, proporsjonalitet, osv., for fylkeskommunen. Dette punktet er difor i sin heilheit ikkje inkludert i fylkesrådmannen sitt forslag til høyringsuttale.

3. Valordning ved kommunestyre- og fylkestingsval

Vallovutvalet har diskutert fire element ved valordninga spesielt: inndeling i valdistrikt, minimumstal i fylkesting og kommunestyre, fleirtalsval ved kommuneval og felles valdag.

Inndeling i valdistrikt

Utvalet ønskjer ikkje å opne for at kommunar eller fylker skal kunne delast inn i fleire valdistrikt. Utvalet ser at det er store skilnadar mellom fylka og kommunane. Inndeling i valdistrikt kan vere ein mogleg løysing for å skape meir interesse rundt fylkestingsvala og gi veljarane betre tilhøyre til representantane i nye større einingar. Likevel meiner utvalet at det er gode grunner til å vidareføre dagens regelverk og ikkje opne for at fylka eller kommunane vert delt inn i valdistrikt. Ein slik moglegheit vil kunne svekke det heilskaplege perspektivet fylkestinga og kommunestyrane bør ha. Utvalet meiner det er viktig å skape interesse hos veljarane for heile det geografiske området og ein felles identitet i kommunar og fylker. Det er partia sitt ansvar å syte for at ulike deler av fylka og kommunane er representert. Utvalet går ikkje inn for å opne for at fylka eller kommunane vert delt inn i valdistrikt.

Minimumstal i fylkesting og kommunestyre

Når det gjeld kor mange representantar som skal veljast til fylkestinga, viser utvalet til at fylkesstrukturen er endra etter kommunelovutvalets utgreiing. Ein tilstrekkeleg grad av representasjon er naudsynt for å sikre at ulike omsyn vert høyrte, og for at fylkesdemokratiet skal kunne ha relevans og legitimitet. Utvalet meiner difor det er grunn til å sjå på dette regelverket. Fleirtalet i utvalet meiner at dagens nivå på tal medlemmer i fylkesting fungerer godt, og føreslår å vidareføre dette nivået. Fleirtalet meiner likevel at det ikkje er behov for å vidareføre to kategoriar det ikkje er nokre fylke som høyrar heime i, og føreslår å oppheve desse kategoriane. Fleirtalet føreslår vidare å innføre ein ny kategori i lova for fylker med meir enn 500 000 innbyggjarar og føreslår at krav til tal medlemmer der bør vere minst 51. I ny fylkesstruktur vil dette bety noko for Viken og Vestland. Begge desse har allereie vedteke å ha eit høgare tal medlemmer for perioden 2019-2023 enn dette. Fleirtalet meiner også at dersom nokon av fylkessamanslåingane vert oppheva, vil eit minimumskrav på 35 medlemmer ikkje vere urimeleg, og visar til at Finnmark hadde 35 medlemmer i fylkestinget i perioden 2015-2019.

Fleirtalet føreslår difor følgjande kategoriar:

- Fylkeskommunar som ikkje har over 300 000 innbyggjarar, skal ha minst 35 medlemmer i fylkestinget.
- Fylkeskommunar med over 300 000 innbyggjarar, men ikkje over 500 000 innbyggjarar, skal ha minst 43 medlemmer i fylkestinget.
- Fylkeskommunar med over 500 000 innbyggjarar skal ha minst 51 medlemmer i fylkestinget

Fleirtalsval ved kommuneval

Utvalet meiner det framleis kan vere behov for å ha eigne reglar om korleis valet skal gjennomførast om det ikkje stillast fleire listar. Utvalet meiner at dagens reglar om fleirtalsval bør vidareførast. Utvalet peikar også på at det føreslår å senke kravet til tal kandidatane på lista, med den hensikt at det kan bidra til å gjere det enklare for fleire parti å stille liste. Den faktiske bruken av fleirtalsval på grunn av mangel på meir enn ein liste vil difor venteleg verte liten. I tillegg meiner utvalet at det bør vere mogleg for valstyret å utsetje fristen for innlevering av listeforslag om berre eitt eller ingen listeforslag blir levert inn. I så fall bør det stillast krav om at dei som stiller liste, har henta inn samtykke frå kandidatane om å stå på listeforslaget i forkant, slik at kommunen slepp å henta inn dette i ettertid.

Felles valdag

Utvalet har i drøftinga av spørsmålet om felles valdag for stortingsval, fylkestingsval og kommunestyreval teke utgangspunkt i at det er ønskeleg med høgast mogleg deltaking. Grunna er at valdeltaking er eit uttrykk for graden av politisk engasjement og involvering i befolkninga generelt. Høg deltaking gir også eit klart mandat til valde politikarar og legitimitet til politiske avgjerder og til det representative demokratiet. I tillegg kan høg valdeltaking indikere at valdeltakinga er meir eller mindre lik på tvers av ulike grupper, og dermed bety at den politiske påverknaden er lik. Utvalet meiner det er ønskeleg at veljarane i større grad deltek i demokratiet, og at valdeltakinga ved kommunestyre- og fylkestingsval aukar. Eit tungtvegande argument for felles valdag er at deltaking i kommunestyre- og fylkestingsval truleg vil auke. På den måten vil effekten av ein felles valdag kunne vere at valde politikarar får eit klarare mandat, og i tillegg vil høg valdeltaking kunne gi større legitimitet til politiske avgjerder og det representative demokratiet. Samanfallande tidspunkt for alle val vil også kunne styrke heilskapsperspektivet på politikken. Samtidig må ein spørje seg om ein ønskjer auka valdeltaking på dette grunnlaget - der ein må legge til grunn at færre hadde røysta om det ikkje var for koplinga med stortingsvalet.

Fleirtalet i utvalet meiner at felles valdag er problematisk med tanke på veljaranes totale politiske engasjement, involvering og oppleving av å ha påverknad på politikken. Dette heng for det første saman med at felles valdag inneberer ein lang periode mellom kvar gong veljarane kan stille politikarane til ansvar ved val. Dei valde politikarane skal også gjenspeile den politiske stemninga i folket. Utvalets fleirtal meiner difor at det er ein fordel å halde enten nasjonale eller lokale val med eit rimeleg mellomrom. Til dette kjem også konsekvensen for involvering av unge i politikken: Felles valdag kvart fjerde år vil føre til at enkelte førstegongsveljarar kan vere oppimot 22 år gamle før dei kan delta i val. For det andre er det sannsynleg at rikspolitikken ved felles valdag i enda større grad vil dominere mediebildet og debatten. Også under dagens ordning visar undersøkingar at veljarane er mest oppteken av rikspolitikk. Med tanke på omsynet til høg grad av politisk engasjement og involvering i befolkninga vil det vere uheldig dersom lokalpolitikken får enno mindre merksemd frå riksmidia eller veljarane. At lokalpolitikken risikerer å kome i skuggen av rikspolitikken, talar for å halde valdagane separate. Det er likevel usikkert kor negativ verknad felles valdag vil ha på befolkninga sitt politiske engasjement og involvering i lokalpolitikk, jf. erfaringane frå Sverige. Fleirtalet meiner likevel det må kunne leggast til grunn at det er ein risiko for at engasjementet og involveringa i lokalpolitikken vil svekkast. Fleirtalet viser i samband med dette til at i dagens ordning er veljaranes engasjement for og interesse i norsk lokalpolitikk lokalt fundert. Ordninga er på den måta velfungerande med blick på å skape engasjement og involvering i lokalpolitikk. Endeleg legg utvalets fleirtal vekt på omsynet til kompetanse ved valgjennomføringa. Om val vert heldt kvart fjerde år, vert det vanskelegare å halde oppe kunnskapen i kommunane om korleis val vert gjennomført. Utvalets fleirtal konkluderer etter dette med at dagens ordning med separate val for stortingsval og kommunestyre- og fylkestingsval bør førast vidare.

Etter utvalets vurdering er dagens regelverk hensiktsmessig, og fleirtalet føreslår berre nokre små endringar i dagens lovverk.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Angående talet på representantar i fylkestinget er utvalet sitt forslag 51 representantar med Vestland sitt innbyggjartal. I dag er det 65 representantar i Vestland fylkesting. Denne endringa vil såleis ikkje påverke dagens situasjon.

Angående felles valdag vil fylkesrådmannen påpeike at det vil, som utvalet seier, vere ein reell utfordring å halde oppe god kompetanse på valområdet, om det berre vert halde val kvart fjerde år.

Dette punktet er i sin heilheit ikkje inkludert i fylkesrådmannen sitt forslag til høyringsuttale.

4. Personval

Fleirtalet i vallovutvalet føreslår å innføre dagens personvalordning ved kommunestyreval ved både stortingsval og fylkestingsval, men utan slengarar og utan avgrensingar på kor mange kandidatar som kan få røystetillegg. Når det gjeld kommunestyreval, føreslår fleirtalet å vidareføre dagens reglar om røystetillegg, slengarar og personrøyster. Fleirtalet vil ikkje ta i bruk strykingar ved noko val.

I samband med fylkestingsval meiner utvalet det framleis bør vere personval og at ei ordning liknande dagens kommunestyrevalordning bør takast i bruk, men utan avgrensingar på talet kandidatar som kan få røystetillegg frå partia. Ved å ta i bruk kommunestyrevalordninga ved fylkestingsval vil valordninga verte enklare slik at desse vala vert meir like. Valet til kommunestyret og fylkestinget vert gjennomført samtidig, noko som talar for at desse ordningane bør vere likast mogleg. Dette vil gjere det enklare for veljarane å forstå valordninga og kan syte for auka bruk av personval. Utvalet meiner ikkje det er naudsynt med nokre sperregrense på personvalet ved fylkestingsval. Utvalet har vidare vurdert om ordninga med at veljarane kan gi slengarrøyster til kandidatar på andre lister, også bør takast i bruk ved fylkestingsval. Fleirtalet i utvalet ønskjer ikkje å innføre slengarar ved fylkestingsval. Desse medlemene peikar på at dette vil gjere valgjennomføringa og oppteljinga mykje meir komplisert, og at dette er eit kompliserande element for veljarane. Veljarane har også generelt mindre kjennskap til fylkespolitikkarar, og det er ingen tradisjon for slengarar i fylkestingsval.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Dette punktet er i sin heilheit ikkje inkludert i fylkesrådmannen sitt forslag til høyringsuttale.

5. Røysterett

Vallovutvalet diskuterte røysterett og valbarheit for 16-åringar, røysterett for veljarar med alvorleg sjeleleg svekking eller nedsett medviten, røysteplikt og kravet om å vere folkeregistrert i Norge for å ha røysterett.

Utvalet har delt seg i spørsmålet om røysterettsalderen bør senkast til 16 år. Fleirtalet i utvalet meiner røysterettsalderen bør senkast ved kommunestyre- og fylkestingsval. Desse medlemene understrekar at ungdom er ein viktig gruppe å inkludere i demokratiet, og at deira engasjement må verte teke i vare. Å endre røysterettsalderen til 16 år ved kommunestyre- og fylkestingsval vil kunne gi ungdom praktisk erfaring i deltakande demokrati i nærmiljøet sitt. Dette kan også bidra til høgare valdeltaking seinare i livet. Desse medlemene løftar fram at saksområdene som kommunestyret og fylkestinget har ansvaret for, som grunnskolen og vidaregåande skule, angår ungdoms kvardag i stor grad. Vidare understrekar desse medlemene at tidleg kontakt med politikken vil kunne vere viktig for fremtidig deltaking i politikken.

Utvalet gjer merksam på at etter Grunnlova § 12 må regjeringsmedlemene ha rett til å røyste. Om røysterettsalderen vert senka ved stortingsval, bør det takast stilling til om denne reguleringa også skal endrast. Utvalet har ikkje vurdert dette spørsmålet.

Utvalet føreslår vidare å heve opp Grunnlova § 50 tredje ledd om at det i lov kan settast reglar om røysterett for personar som på valdagen openberr lid av alvorleg sjeleleg svekking eller nedsett medviten.

Utvalet føreslår ikkje endringar i reglane om valbarheit ved val til fylkesting og kommunestyre, då dette nyleg vart vurdert i handsaminga av ny kommunelov.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Fylkeseldrerådet har inkludert slik merknad i sin uttale til fylkestinget:

«Aldersgrensa ved kommune-, fylkes- og stortingsval bør vere 18 år. Subsidiert meiner vi at aldersgrense bør vere 16 år ved dei 3 vala.»

Dette punktet er i sin heilheit ikkje inkludert i fylkesrådmannen sitt forslag til høyringsuttale.

6. Ombodspunkt

Vallovutvalet har vurdert regjeringas åtgang til å hente stortingsrepresentantar til regjeringsapparatet, permisjon frå Stortinget, fråta verv etter straffelova § 56, suspensjon for stortingsrepresentantar og tap av røysteretten for å gå i framand makts teneste.

Utvalet viser til at Stortinget nyleg har fjerna plikta til å stå på liste ved stortingsval fordi det er problematisk at uvillige kandidatar i praksis må melde seg inn i eit anna parti for å få fritak frå å stå på liste. Utvalet meiner det er riktig å innføre moglegheita til fritak frå å stå på liste utan krav til grunn og meiner dei andre fritaksgrunnane dermed kan fjernast. Sidan det er mogleg å få fritak uavhengig av grunn, meiner utvalet det ikkje bør vere mogleg å nekte å ta imot val. Når ein kandidat har godtatt å stå på liste, bør ikkje kandidaten ha moglegheit til å bryte kontrakten med veljaren om han eller ho vert vald. Utvalet føreslår difor å heve opp retten til å nekte å ta imot val.

Utvalet har ikkje vurdert endringar i reglane for fylkestings- eller kommunestyrerepresentantar og viser til at dette nett er behandla i arbeidet med ny kommunelov.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Når det gjeld ombodspått og det som elles er diskutert i dette punktet i samband med val til fylkestinget, stiller fylkesrådmannen seg bak utvalet si vurdering.

Det som elles gjeld val til Stortinget, vil ikkje vere inkludert i fylkesrådmannen sitt forslag til høyringsuttale.

Forslag til merknad i høyringsuttala:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet i samband med val til fylkestinget. Fylkeskommunen har ikkje vurdert andre delar av punktet.

7. Bruk av teknologi i valgjennomføringa

Vallovutvalet har merka seg at Norge i større grad enn våre naboland brukar teknologi i valgjennomføringa. Utvalet meiner at det er viktig at statlege valmyndigheitar tek i bruk teknologi på områdar der det leier til forbetring, og at det må arbeidast vidare med dette. Utvalet meiner det er bra at det er utvikla eit IKT-system som alle kommunar og fylkeskommunar kan nytte. Valdirektoratets tenester og støtte til kommunane og fylka er svært viktig i valgjennomføringa. Utvalet meiner at bruken av eit statleg IKT-system for valgjennomføring, slik som dagens EVA, bør lovfestast. Ved å lovfeste bruken av eit statleg IKT-system vil kommunane og fylkeskommunane måtte bruke dette systemet. Samtidig vil staten ha ansvaret for å tilby eit valgjennomføringssystem som er testa og sikra i naudsynt grad, samt å tilby opplæring, støtte og rettleiing til dette systemet. Innføring av plikt til å bruke EVA vil etter utvalets vurdering ikkje innebere nokon vesentleg endring, då alle kommunar allereie brukar systemet. Samtidig vert det også føreslått at departementet i forskrift kan stille krav om bruk og sikring av systemet.

Det er eit viktig nasjonalt mål å sikre valgjennomføringa, og lovfesting av plikt til å bruke eit statleg IKT-system er eit verkemiddel for å nå dette målet. Samtidig er ikkje teknologiske løysingar for valgjennomføringa eit område der omsynet til kommunal handlefridom og nærleik til innbyggjarane gjer seg sterkt gjeldande. Om det skulle verte utvikla ulike IKT-system for valgjennomføringa i kommunar og fylkeskommunar, ville det vore svært krevjande for direktoratet å gi naudsynt støtte, opplæring og rettleiing i andre system. Plikt til å bruke eit statleg IKT-system vil etter utvalets vurdering vere ein gjensidig fordel for kommunane, fylkeskommunane og statlege valmyndigheiter og bidra til ein god valgjennomføring.

Utvalet stiller seg også positivt til bruken av elektronisk manntal og elektroniske valkort og meiner dette bør brukast i større grad enn i dag, men føreslår ikkje å lovfeste eit krav om at det må gjerast på denne måten.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Vestland fylkeskommune har kompetanse og erfaring på det statlege IKT-systemet for valgjennomføringa, og er generelt nøgd med systemet og støtta som valdirektoratet gir.

Angående elektronisk manntal og elektronisk utsending av valkort, er dette områdar som ikkje fell under fylkeskommunen sitt arbeidsområde, og som såleis ikkje påverkar fylkeskommunen sitt arbeid.

Forslag til merknad i høyringsuttala:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet, i samband med å lovfeste bruk av statleg IKT-system for valgjennomføringa. Fylkeskommunen har ikkje vurdert andre delar av punktet.

8. Listeforslag

Vallovutvalet har særskilt vurdert krava til tal namn på listene, kva som skjer om det ikkje er nok namn på listene, moglegheita til å stille som individuell kandidat, krav om underskrifter på papir, krava til tal underskrifter for å stille liste og krava til tal underskrifter for å verte eit registrert politisk parti.

Krav til tal på namn på listeforslag: Stortingsval

Utvalet peikar på at krav til tal namn på vallista ikkje berre er ein teknisk formalitet for å fylle plassar oppnådd ved valet, men bør også gjenspeile ein ambisjon og eit mål om eit levande og aktivt demokrati. Ei valliste skal vise mangfald og breidde av innbyggjarar som engasjerer seg, organiserer seg og er villige til å gjere ein jobb for å sikre eit aktivt folkestyre. Veljarane skal også føle seg representert gjennom breidda av kandidatar som stiller på listene. Det er i første rekke partias eige ansvar å ha mange nok kandidatnamn på listene til å fylle dei mandatplassane dei vert tildelt på Stortinget. Likevel er det omsyn som talar for å halde på eit minimumskrav til tal kandidatnamn. Forholdet mellom veljarane og kandidatane er eit sentralt aspekt her. Dette talar for at veljarane har ein viss forsikring om at lista inneheld nok namn til å utpeike dei representantane og vararepresentantane som lista får ved valet. Utvalet meiner likevel at dagens minimumskrav er for strenge og bør endrast. Dagens krav rammar særleg små parti, som opplever at det er vanskeleg å fylle lista med kandidatnamn i spesielt større valdistrikt. Kravet om at listeforslaget skal innehalde så mange kandidatar som det skal veljast representantar til Stortinget frå valdistriktet, kan også opplevast som høgare enn det som er naudsynt: Det er berre få, om nokon, parti som realistisk sett vil kunne forvente å få vald inn så mange representantar og vararepresentantar. Utvalet har vurdert om det heller bør settast eit minimumskrav som er likt det talet mandatar det minste valdistriktet har. Det vil då vere opp til partia sjølve å syte for at dei har tilstrekkeleg tal namn på lister i dei større valdistrikta. Om dagens valdistriksinndeling vert heldt oppe, vil det medføre at minimumskravet vert sett til fire kandidatar. Om det i stade vert ny valdistriksinndeling som følgjer ny fylkesinndeling, vil det minste valdistriktet få ni mandatar. Då følgjer det at minimumskravet vert sett til ni kandidatar. Utvalet har kome fram til at det er betre å ta utgangspunkt i eit minimumskrav som svarar til det talet kandidatar som vert krevja for å nemne representant og vararepresentantar dersom partiet får minst éin kandidat vald inn på Stortinget. Ettersom det etter gjeldande rett skal veljast så mange vararepresentantar som lista får representantar med eit tillegg av tre, vil det innebere at eit minimumskrav bør settast til fem kandidatar. Det vil vere partias eige ansvar å sørge for at dei har nok namn på lista til å fylle tildelte plassar. Partia vil også ha ein sterk eigeninteresse i å fylle sine tildelte plassar. Ein minimumsgrense på fem kandidatar vil kunne opplevast som noko lavt i dei større valdistrikta, men utvalet meiner likevel at det viktigaste omsynet som må følgjast, er at alle som ønskjer å stille liste, skal ha moglegheit til dette - uavhengig av storleiken på partiet/gruppa eller kor i landet det stiller liste. Utvalet meiner det først og fremst bør vere partias eige ansvar å syte for at lista til partiet har tilstrekkeleg tal namn, og føreslår at minimumskravet bør settast til fem kandidatar.

Krav til tal på namn på listeforslag: Fylkestingsval

I dag stiller vallova krav til at eit listeforslag ved fylkestingsval skal ha minimum sju kandidatar og maksimalt så mange namn som svarar til det tal representantar som skal veljast til fylkestinget, med eit tillegg av inntil seks andre namn. Utvalet meiner det er tilsvarande argument for å halde på eit minimumskrav ved fylkestingsvalet som ved stortingsvalet. Det bør også ved fylkestingsval vere partia som har hovudansvaret for å syte for eit tilstrekkeleg tal namn på listene til at mandatfordelinga følgjer valresultatet. Minimumskravet må vere lavt nok til at alle seriøse grupper og parti som ønskjer å stille liste, skal ha moglegheit for dette, men det er samtidig viktig å ta omsyn til veljarane ved utforminga av regelverket. Utvalet meiner dagens krav, som treffer ulike partigrupper svært ulikt avhengig av om partiet stiller liste i eit stort eller lite fylke, er problematisk og bør endrast. Utvalet visar til at det er større sannsyn for at det oppstår situasjonar der parti eller

grupper som stiller liste, kan gå tomme for kandidatnamn på lista i løpet av valperioden ved fylkestingsval enn ved stortingsval. Ved fylkestingsval mister kandidatane valbarheita om dei flyttar ut av fylket. Det er vidare lettare å få fritak frå lokalpolitiske verv enn frå stortingsvervet. Dermed er det ein større fare for at fleire kandidatar vil tre ut av vervet i løpet av perioden enn ved stortingsval. I tillegg vil dei ulike partia ofte verte representert med fleire representantar i fylkestinget enn kva dei vert frå dei ulike valgdistrikta ved stortingsval. Dette gjer at det er viktigare å ha fleire namn på listene. Basert på dette meiner utvalet at det bør lagast eit differensiert krav til tal kandidatnamn på lista til fylkestinget. Eit alternativ er å knytte det til kor mange medlemmer som skal veljast til fylkestinget. Fylkestinga står fritt til å sette tal medlemmer sjølv, så lenge dei held minimumskrava i kommunelova. Utvalet går inn for å differensiere kravet til tal kandidatar på listeforslaga ut frå tal medlemmer i fylkestinget og føreslår at ved val til fylkesting som har 35-41 medlemmer, skal listeforslaget ha minst 5 kandidatar på lista. Kravet vert auka deretter med 2 namn, slik at det må vere minimum 7 kandidatar når fylkestinget har 43-49 medlemmer, og minimum 9 kandidatar når fylkestinget har minst 51 medlemmer.

Individuelle kandidatar

Utvalet har vurdert om det bør vere mogleg å stille som individuell kandidat. Utvalet visar til at OSSE tidlegare har peika på at det ikkje er mogleg å stille som individuell kandidat i Norge, og at dette bør vurderast. Som grunnlag for tilrådinga om å tillate individuelle kandidatar har OSSE vist til artikkel 7.5 i det såkalla København-dokumentet frå 1990. Dette er ein ikkje-bindande erklæring frå medlemsstatane i OSSE som visar til visse demokratiske og rettsstatlege prinsipp. Utvalet vil peike på at ordlyden i artikkel 7.5 ikkje pålegg statane å tillate individuelle kandidatar i tillegg til vallister. Ingen internasjonale standardar for vallovgiving pålegg statane å tillate individuelle kandidatar å stille til val. Etter utvalets vurdering vil det å stille som enkeltkandidat ikkje passe inn i den norske valordninga, som er basert på partilister, og som stiller krav til tal kandidatar på listeforslaga. Minimumskravet til tal kandidatar tek i vare blant anna at det også vert vald vararepresentantar. Utvalet peikar også på at det er lave formelle hinder for å stille til val i Norge. Vallova krev blant anna ikkje at ein kandidat må vere eller registrere seg som medlem av eit politisk parti. Utvalet meiner den norske ordninga tek i vare omsynet til at alle som ønskjer det, kan stille som kandidat på ein liste. Utvalet finn at det er fleire negative aspekt ved å tillate individuelle kandidatar å stille til val enn det er positive, og utvalet ønskjer difor ikkje å opne for at individuelle kandidatar kan få stille til val.

Krav om skrift på papir

Utvalet meiner tida er moden for å endre på dagens reglar om at underskrifter må vere skrift på papir. Underskrifter på listeforslag må både kunne samlast inn elektronisk, og dei må kunne sendast inn til kommunen/fylkeskommunen elektronisk. Dette vil gjere det lettare å samle inn underskrifter. Det vil også bli lettare for valmyndigheitene å handsame dei ettersom dei slepp å måtte tyde ulike skrifttypar på papir. I dag vert en rekke dokument signert elektronisk. Det er også offentlege nettsidar der innsamling av underskrifter går føre seg. Blant anna drifrar Kommunal- og moderniseringsdepartementet ein nettside (Minsak.no), der enkeltpersonar kan fremje forslag til innbyggjarinitiativ og samle underskrifter til støtte for si sak. Dersom saka får ein viss oppslutning, må kommunestyret handsame den. Utvalet meiner det er viktig å lage tilgjengelege digitale tenester så lenge tryggleiken i ein slik ordning er tilfredsstillande. Utvalet vil likevel peike på at moglegheita for kontroll vil verte endra med ein slik endring i regelverket. Med handskrivne underskrifter er det til ein viss grad mogleg å skilje underskrifter frå kvarandre (sjølv om det likevel ikkje er nokon garanti for at manipulasjon ikkje har skjedd). Om kravet om skrift på papir vert fjerna, må bruken av elektroniske underskrifter verte regulert på ein måte som syter for at underskriftene som vert samla inn, er autentiske. Utvalet meiner at dei nærmare reglane om korleis ei ordning med elektroniske signaturar skal formast, bør settast i forskrift. Forslagsstillarane bør i tillegg til å kunne samle inn underskrifter elektronisk framleis kunne samle inn underskriftene på papir om dei ønskjer det. Om kravet om skrift på papir for underskrifter vert fjerna, bør etter utvalets vurdering kravet om skrift på papir for underskrifter til innsamling av erklæringar for å registrere eit parti også verte fjerna. Partiloven bør endrast i tråd med dette.

Det vert i dag ikkje kravd samtykke frå kandidatane for å bli ført opp på eit listeforslag i Norge. Etter vallova § 6-6 femte ledd skal valmyndigheitene underrette alle kandidatar på listeforslaga om at dei er sett opp på listeforslag, og opplyse om åtgangen til å søkje om fritak. Dagens ordning utan krav om samtykke kan synast tungvint ettersom valmyndigheitene må kontakte kvar person som står på ein liste, og underrette om at vedkommande er satt opp på lista, og om moglegheitene for å krevje seg fritatt. Utvalet meiner likevel at det framleis må vere valmyndigheitenes ansvar å hente inn samtykke frå dei enkelte kandidatane, og vil ikkje legge dette ansvaret over på partia. For å forenkla dette arbeidet meiner utvalet departementet bør vurdere å utvikle ein løysing slik at listestillerane kan legge inn listeforslaget direkte i EVA. Dette vil gjere det enklare å sende ut

informasjon om at ein kandidat er sett opp på eit listeforslag, og om åtgangen til å be seg fritatt. Dette vil krevje at partia også legg inn e-postadressa til kandidatane.

Krav til tal på underskrifter

Utvalet meiner det er viktig å halde på eit minimumskrav til tal underskrifter for å få stille liste. Dette vil sikre at det ligg ein grad av seriositet og veljaroppslutning bak listeforslaget, og på den måten avgrense moglegheita for at svært små parti eller grupper stiller lister ved val. Utvalet meiner det bør gjelde det same minimumskravet til tal underskrifter for å stille liste ved stortingsval og fylkestingsval.

Stortingsval og fylkestingsval

I dag må parti og grupper som ved førre stortingsval ikkje fekk minst 500 røyster i 1 valdistrikt eller minst 5 000 røyster i heile landet, samle inn underskrifter frå minst 500 personar med røysterett i valdistriktet. Det er store skilnadar mellom tal på røysteføre i dei ulike valdistrikta, og kravet slår derfor særst ulikt ut avhengig av kva valdistrikt gruppa eller partiet stiller liste i. Utvalet meiner eit minstekrav til tal underskrifter for å stille liste ved stortingsval og fylkestingsval bør differensierast slik at kravet vert rekna ut frå ein del av dei røysteføre i valdistriktet, ikkje at det vert basert på eit fast tal. Dette vil gi eit meir rettferdig krav for alle som stiller liste, uavhengig av storleiken på valdistriktet dei stiller liste i. Utvalets fleirtal meiner kravet bør settast til éin prosent av dei røysteføre ved førre val. Dette vil i praksis auke kravet til tal underskrifter. Desse medlemene visar til at Veneziakommisjonen i «Code of Good Practice in Electoral Matters» tilrår at lova ikkje pålegg listeforslaga å ha underskrifter frå meir enn éin prosent av veljarane i valdistriktet. Grunna er at det sikrar at lova ikkje hindrar noko parti eller kandidatane frå å stille til val.

Krav til tal underskrifter frå registrerte politiske parti

For registrerte politiske parti som ved førre stortingsval fekk minst 500 røyster i eit valdistrikt eller minst 5 000 røyster i heile landet, er det tilstrekkeleg at listeforslaget er underskrive av 2 styremedlemer i lokalavdelinga som har ansvaret for det valdistriktet listeforslaget gjeld. Utvalet visar til at å stille krav om at partiet ved førre stortingsval oppnådde ein nærmare bestemt oppslutning blant veljarane for å kome inn under desse reglane, bidrar til å sikre at det er ein viss grad av veljaroppslutning bak parti som stiller liste. Det medfører at det skal vere ein terskel for å stille liste, og at ein registrering i Partiregisteret ikkje automatisk gir rett til fritak frå kravet om å samle inn underskrifter. Det er fleire relativt små partier i Partiregisteret som ved kvart val må samle inn underskrifter fordi dei ikkje får tilstrekkeleg tal røyster. Utvalet meiner det framleis bør gjelde eit krav om at eit registrert politisk parti oppnådde ein viss oppslutning ved førre stortingsval for å kunne stille liste med underskrift frå berre 2 styremedlemer i partiets lokalavdeling i valdistriktet. Etter utvalets vurdering bør det gjelde éin felles grense for kor mange røyster partiet må ha fått for å kome inn under dei meir lempelige krava. Dette har blant anna å gjere med at dei ulike valdistrikta er svært ulike i storleik. Utvalet føreslår difor at berre registrerte politiske parti som ved førre val fekk minst 5 000 røyster totalt i heile landet, skal kunne stille liste med underskrift frå berre 2 styremedlemer i partiets lokalavdeling i valdistriktet. Dette vil sikre at partia vert handsama likt uavhengig av kor i landet dei mottek røyster. Samtidig vil endringa gjere det vanskelegare for små parti med oppslutning konsentrert i eitt eller nokre få valdistrikt å kome inn under desse reglane.

Tal underskrifter for å registrere eit politisk parti

Utvalet meiner at partilova også bør endrast. I partilova er det sett som krav for å registrere eit partinamn i Partiregisteret at søknaden må følgjast av ein erklæring frå minst 5 000 personar med røysterett ved stortingsval om at dei ønsker partinamnet registrert. Utvalet føreslår å endre dette kravet til underskrift frå minst 10 000 personar med røysterett ved stortingsval. Utvalet visar her blant anna til utvalets forslag om å opne for at underskriftene kan samlast inn elektronisk, slik at det ikkje lenger skal vere krav om at underskrifta skal vere skrift på papir, jf. partilovforskrifta § 1-1 tredje ledd.

Fylkesrådmannens kommentar:

Fylkesrådmannen stiller seg bak vallovutvalet si vurdering på dette punktet, med eit unntak. I dag må parti og grupper som ved førre stortingsval ikkje fekk minst 500 røyster i 1 valdistrikt eller minst 5 000 røyster i heile landet, samle inn underskrifter frå minst 500 personar med røysterett i valdistriktet. Krav på underskrifter er av utvalet føreslått endra til ein prosent av talet på røysteføre ved førre val. Det vil for valdistriktet Sogn og Fjordane bety ca 850 underskrifter, og for valdistriktet Hordaland bety ca 4 000 underskrifter. Dette er ein betydeleg auke frå dei 500 underskriftene som er dagens krav.

Alle desse underskriftene må leggst inn i systemet, og det må sjekkast om vedkommande er røystefør i valdistriktet. Det er eit stort arbeid under dagens regelverk. Kvart val mottek valdistriktet

gjerne 1-2 lister som har krav til 500 underskrifter. Det nye kravet kan oppfattast som eit hinder for å stille liste, og vil kanskje leie til færre slike lister. Vallovutvalet kjem og med forslag om å opne for at desse underskriftene kan leverast inn elektronisk, og dermed importerast direkte i valgjenomføringssystemet. Det vil sjølvstund lett arbeidsmengda. Men utvalet legg uansett til grunn at det skal vere mogleg å levere inn underskrifter med skrift på papir. Og om valdistriktet berre får inn ein slik liste vil arbeidsmengda vere mange gongar noverande arbeidsmengde, sjølv om det no kjem inn fleire slike lister. Fylkesrådmannen tilrår at ein i merknad føreslår at det vert innført eit makstak for tal på underskrifter for slike lister, slik det i dag er for listeforslag til kommunane.

Forslag til merknad i høyringsuttale:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak forslaga til vallovutvalet på dette punktet, med tre unntak.

Når det gjeld krav til tal på underskrifter for parti eller grupper som ved førre stortingsval ikkje fekk minst 500 røyster i 1 valdistrikt eller minst 5 000 røyster i heile landet, ber vi om at det vert vurdert å sette inn ei maksgrense for kor mange røyster det er naudsynt å samle inn, slik det no er for listeforslag til kommunestyreval.

Vestland fylkeskommune har vald å ikkje vurdere individuelle kandidatar og tal på underskrifter for å registrere eit politisk parti.

9. Ordensregler

Vallovutvalet har vurdert dagens ordensreglar for valgjenomføring og med dette reglane for veljarpåverknad i og i nærleiken av vallokalet i førehandsrøysteperioden og på valtinget.

Utvalet meiner det er viktig at vallova har reglar som skjermar veljarane mot forstyrringar eller påverknad frå politikarar eller andre når dei skal røyste. Slike reguleringar bidreg også til å sikre at stemmestyret og røystemottakarane har kontroll med kva som skjer inne i vallokalet. Utvalet peikar på at omgrepet «veljarpåverknad» etter ordlyden vil inkludere alle formar for politisk påverknad i vallokalet. Dette vil gjelde munnlege og skriftlege meiningsytringar, blant anna i form av oppslag og utdeling av brosjyrar eller lister. Under førehandsrøysteperioden er det i dag berre forbod mot veljarpåverknad i sjølv rommet der veljarane røyster. Det gjer det mogleg å plassere førehandsrøystelokalar inne i kjøpesenter, fleirbrukshus, servicetorg, bibliotek og andre større offentlege bygg der mange menneske samlast. Sentrale valmyndigheiter oppmodar til å bruke slike lokalar for å auke tilgjengelegheita for veljarane. Utvalet visar til at tilgjengelegheit er eit sentralt omsyn ved valgjenomføringa, og meiner det vil vere uheldig å sette avgrensingar som gjer det vanskeleg å plassere førehandsrøystelokalar i slike bygg.

Når det gjeld spørsmålet om kor omfattande eit forbod mot veljarpåverknad bør vere på valdagen, ønskjer fleirtalet i utvalet å forby veljarpåverknad berre inne i sjølv rommet der veljarane røyster. Desse medlemene meiner dette forbodet bør gjelde for heile røysteperioden, det vil seie frå 1. juli til og med valdagen. På valtinget er det med dagens regelverk forbode å drive veljarpåverknad også i dei rom som må passerast for å kome til røystelokalet. Desse medlemene visar til omsynet til regelforenkling og meiner det er uheldig med to ulike reglar om valagitasjon for førehandsrøysteperioden og på valtinget. Det kan leie til forvirring og utydelegheit hos både valmedarbeidarane, politikarane og veljarane. Desse medlemene peikar vidare på at det er lov å drive valkamp heile valperioden, noko som talar for at det ikkje bør vere ulike reglar for kor valkamphandlingar er lov. Desse medlemene har forståing for at listeberarar kan opplevast som pågåande og forstyrrende for veljarar, men meiner at så lenge dette går føre seg utanfor vallokalet, er det ikkje behov for å forby dette. Lik anna form for veljarpåverknad må listeberarar sjåast på som ein naturleg del av valkampen. I staden vil desse medlemene peike på at det er særskilt viktig at partia sjølv tek grep og syter for gode interne retningslinjer for listeberarar, slik at dei ikkje vert opplevd som ubehagelege eller pågåande eller skapar forvirring for veljarar som skal inn i eit vallokale for å røyste.

Utvalet meiner at dei andre av dagens reguleringar som skal sikre at veljarane ikkje vert forstyrra på valtinget, i det store bør vidareførast. Det er viktig med reglar som hindrar uro i vallokalet. Etter utvalets vurdering bør forbodet utvidast noko, slik at det også vert forbode å utilbørleg forstyrre eller hindre veljarar på veg inn i rommet der dei røyster. Utvalet meiner vidare at slike ordensreglar bør gjelde for heile røysteperioden og ikkje berre på valtinget. Utvalet føreslår å vidareføre at stemmestyrets leiar eller nestleiar kan vise bort den eller dei som opptrer i strid med ordensreglane på valtinget. Utvalet meiner røystemottakarar under førehandsrøystinga også må ha

denne moglegheita. Det vil kunne forhindre situasjonar der det skjer handlingar i lokalet der veljarane røyster, som er til bry for veljarane, til dømes ved at personar lagar bråk i lokalet. Utvalet føreslår ikkje å vidareføre ein eigen regulering om forbod mot veljarundersøkingar eller liknande utspørjing av veljarane. Slike undersøkingar bør vurderast opp mot forbodet mot handlingar i eller i nærleiken vallokalet som kan forstyrre valet.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Dette punktet er i sin heilheit ikkje vurdert i samband med fylkesrådmannen sitt forslag til høyringsuttale.

10. Legitimasjon

Vallovutvalet føreslår at hovudregelen skal vere at alle veljarar legitimerer seg når dei røyster. Dagens hovudregel, at veljarar som er kjend for røystemottakaren, ikkje treng å legitimere seg, bør vidareførast som eit unntak frå hovudregelen. Utvalet understrekar at alle med røysterett må få moglegheit til å skaffe seg legitimasjon. Utvalet meiner at dagens krav til kva som er gyldig legitimasjon, bør vidareførast, og at desse bør takast inn i forskrift. Det er viktig for å sikre seg mot valjuks.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Dette punktet er i sin heilheit ikkje vurdert i samband med fylkesrådmannen sitt forslag til høyringsuttale.

11. Tilgjengelegheit og tilrettelegging

Vallovutvalet føreslår å vidareføre krava om tilgjengelegheit til vallokala, men vil klargjere at valstyret ikkje kan delegere mynde til å peike ut vallokal. Utvalet føreslår også å lovfeste at kommunane må gjere kjent kva vallokal som ikkje tilfredsstillar krava om tilgjengelegheit. Utvalet meiner det bør utredast korleis blinde og svaksynte kan få moglegheit til å gi personrøyster på eige hand, til dømes gjennom elektronisk røysting i vallokalet. Utvalet føreslår vidare at alle veljarar som grunna fysisk eller psykisk funksjonsnedsetting ikkje kan røyste åleine, skal ha krav på å få assistanse frå sjølvvald hjelper, og at veljarane kan la ein sjølvvald hjelper tre inn for valfunksjonæren. Utvalet vil vidareføre reglane om ambulerande røysting og vil lovfeste retten til å røyste i fengslar.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Fylkeseldrerådet har slike merknadar til dette punktet i uttala si til fylkestinget:

«1. Vallokala må innrettast slik at alle kan enkelt delta i valet. Vi tenkjer her på universell utforming med hjelpemiddel slik at svaksynte, blinde og høyrselshemma også kan ha ei god oppleving ved valet.

2. Det er delte meiningar i rådet om ein kan ha med seg personleg assistent inn i valavlukket. Eit fleirtal meiner at dette bør vere tillatt.

Rådet er også oppteken av at stemmegiving på helseinstitusjonar m.v. framleis må vere tillatt. Rådet kunne også tenkje seg at det burde vere mogleg med oppsøkjande verksemd under valet, t.d. med buss eller drosje, der ein kan stemme i køyretyet.»

Rådet for menneske med nedsett funksjonsevne har slike merknadar til dette punktet i uttala si til fylkestinget:

«Rådet påpeker særleg at ein må utvikle sikre løysingar for elektronisk røysting i vallokala, for å betre tilrettelegging for veljarar med funksjonsnedsettingar. Vallokala skal vere fullt ut tilgjengelege for alle grupper, og regelen om dispensasjon må praktiserast svært strengt.»

Fylkesrådmannen stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet.

Forslag til merknad i høyringsuttala:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet

12. Røystegjeving, prøving og oppteljing

Vallovutvalet meiner at det ved fremtidige val bør gjerast særskilte forsendingsavtaler for å sikre at røystene kjem frem i tide.

Avslutning av førehandsrøystegjeving

Fleirtalet føreslår vidare at førehandsrøystinga skal avsluttast seinast klokka 18.00 den siste fredagen før valdagen, noko som vil bidra til at røystene kjem tidsnok frem. Utvalet drøftar også om det bør opnast for å røyste utanfor eigen kommune på valdagen, men fleirtalet meiner det ikkje bør opnast for dette.

Tidlegrøyste og brevrøyste

Fleirtalet føreslår å vidareføre moglegheitene for å tidlegrøyste innanlands, med unntak av på Svalbard og Jan Mayen, og å brevrøyste utanlands.

Kandidatar på ei valliste

Etter gjeldande rett kan ikkje kandidatar på ei valliste til kommunestyrevalet verte nemnt til stemmemottakar eller valfunksjonær i vallokala i vedkommande kommune. Tilsvarande reglar gjeld ved stortingsval og fylkestingsval. Når det gjeld valstyret, er det ingen slik avgrensing. Av omsyn til tilliten til valgjennomføring meiner utvalet at personar som stiller til val, heller ikkje bør kunne delta i oppteljinga av røystesetlar sentralt i kommunen. Utvalet føreslår difor at kandidatar på ei valliste ved kommunestyreval ikkje skal kunne delta i oppteljinga av røystesetlane ved kommunestyrevalet i vedkommande kommune. På tilsvarande måte skal kandidatar ved stortingsvalet eller fylkestingsvalet ikkje kunne delta i oppteljinga av røystesetlar ved stortingsvalet og fylkestingsvalet i nokon av kommunane i valdistriktet.

Kryss i manntalet

Utvalet føreslår vidare at det ikkje lenger skal settast eitt felles kryss i manntalet ved kommunestyre- og fylkestingsval, men eitt kryss om veljaren røyster ved fylkestingsval, og eitt kryss om veljaren røyster ved kommunestyreval.

Transport av valmaterieill

Valforskrifta stiller ikkje krav om at valstyret leverer materiellet direkte til fylkesvalstyret. Valhandboka tilrår at valstyra nyttar praktiske ordningar basert på lokale forhold for å få materiellet hurtigast mogleg frem til fylkesvalstyret. Der det er praktisk mogleg, bør valstyret organisere direkte transport til fylkesvalstyret. Utvalet peikar på at sikker transport av valmateriellet er essensielt for eit riktig valresultat og dermed for borgaranes tillit til valgjennomføringa. Utvalet meiner difor at valmateriellet bør vere under valmyndigheitenes oppsyn under transporten. Dette gjer at ein eller fleire valansvarlege eller tilsette i kommunens administrasjon personleg og direkte bør syte for overlevering av valmateriellet. Valstyra i kommunar med store avstandar til distriktsvalstyret og fylkesvalstyret kan vurdere samkøyring av materiellet. Ordninga krev noko ressursar frå kommunane. Det er allereie i dag praksis mange stader at ein eller fleire valansvarlege eller tilsette i kommunens administrasjon transporterer valmateriellet med bil til fylkesvalstyret. Utvalet meiner på denne bakgrunn at det ikkje er naudsynt å sette fast meir detaljerte reglar om kven som skal levere valmateriellet. Gjeldande regelverk er etter utvalets vurdering tilstrekkeleg. Etter utvalets vurdering bør distriktsvalstyra og fylkesvalstyra utarbeide retningslinjer til valstyra om korleis transporten av valmaterieill skal gå føre seg til distriktsvalstyret og fylkesvalstyret.

Tal på teljingar av røystesetlar

Ein korrekt og tillitsvekkande oppteljing er sentralt for valets integritet. Ein viktig fordel med å ha papirrøyster er at det er mogleg å telje på nytt om det er tvil om resultatet. Reglane for oppteljing bør vere hensiktsmessige og bør legge til rette for ein så effektiv oppteljing som mogleg utan at det går ut over kvaliteten og tilliten til oppteljinga. I dag krev vallova at kommunane teller røystene to gongar ved stortingsval og fylkestingsval. I tillegg utførar også fylkeskommunen ein kontrollteljing. Røystesetlane vert dermed totalt telt tre gongar. Ved kommunestyreval vert røystesetlane berre telt to gongar av kommunane sjølve. Utvalet stiller spørsmål ved om det er naudsynt at kommunen gjer to oppteljingar ved stortingsval og fylkestingsval. Dette har også vore vurdert tidlegare. I Ot.prp. nr. 45 (2001-2002) vert spørsmålet reist om ein andre oppteljing unødig sinkar sendinga av materieill til fylkesvalstyret. Departementet meinte at kravet til eit riktig oppteljingsresultat måtte gå føre omsynet til raskast mogleg vidaresending av materieill. Departementet viste til at det ifølge fylkesvalstyra sine møtebøker var avdekkja store feil i oppteljinga. Difor meinte departementet at det var naudsynt med to oppteljingar på kommunenivå. Utvalet understrekar at teljinga som vert gjort på kommunalt nivå, er viktig, og at den bør vere så nøyaktig som mogleg. Utvalet visar til at maskinell oppteljing av røystesetlane er mykje meir vanleg no enn for 15- 20 år sidan. I dag tel om lag halvparten av alle kommunar maskinelt, og ettersom dette er dei store kommunane, betyr det at eit stort fleirtal av røystesetlane vert telt maskinelt i kommunane. I tillegg nyttar alle fylkeskommunane seg av maskinell oppteljing. Når både den endelege teljinga i kommunane og kontrollteljinga i fylkeskommunane vert gjort maskinelt med same type utstyr og programvare, stiller utvalet spørsmål ved om det er ein reell kvalitetsheving. Utvalet har på denne bakgrunn

come til at det er tilstrekkeleg at kommunane tel røystene ved stortingsval og fylkestingsval éin gong. Dette fører til at kravet til tal teljingar vert likt ved alle typar val.

Korleis røystesetlane skal teljast

Utvalet har vurdert om krava til korleis røystene skal teljast opp, bør endrast. Utvalet vil lovfeste at den første og den siste oppteljinga må gå føre seg på to uavhengige måtar, men meiner at valstyret er nærast til å vurdere på kva måte den første oppteljinga skal gå føre seg, så lenge valstyret ikkje vedtek å nytte dei same personane og det same utstyret som distriktsvalstyret eller fylkesvalstyret nyttar i oppteljinga. I dag nyttar alle fylka seg av maskinell oppteljing. For å oppfylle kravet om to uavhengige oppteljingsmåtar kan valstyret til dømes gjere bruk av ein skannar frå ein anna leverandør med ein annan programvare enn dei skannarane som fylkesvalstyret nyttar. Eit anna alternativ er at valstyret seier at den første oppteljinga skal skje manuelt. Denne oppteljingsmetoden er meir transparent og lettare å observere enn maskinell oppteljing.

Erfaringane frå valet i 2017 og 2019 viste også at kravet til manuell oppteljing ikkje førte til forsinka valresultat. Utvalet presiserer at det kan vere naudsynt å fastsette nærare tekniske og praktiske reguleringar om korleis oppteljinga skal gå føre. Til dømes kan det vere aktuelt å gi nærare reglar for det høve at resultatet frå den

første og den siste oppteljinga avvikar frå kvarandre, eller nærare reglar om korleis manuell oppteljing skal gå føre. Utvalet vil difor vidareføre innhaldet i vallova § 10-10 som sett fast at departementet kan gi forskrift om prøving av røystegjevingar og røystesetlar, om oppteljing av røystesetlar og om protokollering av val.

Valorgana

Utvalet meiner at ansvarsdelinga mellom kommune, fylkeskommune og nasjonalt nivå ved gjennomføringa av val er god, og føreslår ingen endringar her. Når det gjeld valorgana, vert det føreslått enkelte endringar som heng saman med andre problemstillingar utvalet har vurdert. På fylkesnivå vert det føreslått ein mindre justering som heng saman med at det ved stortingsval vil vere fleire valdistrikt i ein rekke fylkar. Det vert difor føreslått å skilje mellom det organet som har oppgåver knytt til stortingsval (distriktsvalstyret), og det organet som har oppgåver knytt til fylkestingsval (fylkesvalstyret). Ved fylkestingsval vil det vere fylkesvalstyret som har ansvar for den siste oppteljinga, og ved stortingsval vil det vere distriktsvalstyret som har dette ansvaret.

Kommentar frå fylkesrådmannen:

Store delar av dette punktet gjeld ansvarsområdar til fylkesvalstyret.

- Kryss i manntalet. Fylkesrådmannen er positiv til at utvalet føreslår at det skal settast to kryss i manntalet når veljaren leverer røystesetelen eller -setlane sine. Slik det er no er det ikkje mogleg å bruke kryss i manntalet som ei kontroll ved teljinga av røystesetlane ved kommunestyre- og fylkestingsvalet. Det er ikkje mogleg å vite om veljaren har levert inn ei røystesetel til kommunestyrevalet, til fylkestingsvalet eller til begge to. Med forslaget til utvalet vil det no vere mogleg å bruke kryss i manntalet som ein ekstra kontroll i samband med teljinga.
- Transport av valmateriell. Fylkesrådmannen understrekar, som utvalet, at det er viktig med sikker og effektiv transport av valmateriellet til fylkesvalstyret, og at det betyr at ei valansvarleg ved kommunen har oppsyn med valmateriellet heile vegen. Det er og viktig for leveringa av valmateriellet at den som kjem med det har kjennskap til det som vert levert, og kan svare om det er nokre spørsmål til valmateriellet. Slike avklaringar må gjerast med ein gong, for å sikre ei effektiv kontrollteljing.
- Tal på teljingar av røystesetlar. Fylkesrådmannen registrerer at utvalet føreslår at kommunane berre skal telje røystesetlane til fylkestingsvalet og stortingsvalet ein gong, i motsetnad til to gongar ved dagens regelverk. Fylkesrådmannen er uroa for at det kan leie til fleire og større avvik mellom kommunane sin teljing og fylkeskommunen. Det vil vidare bety at fylkeskommunane må gjennomføre fleire teljingar av dei same røystesetlane under kontrollteljinga, og at denne vil ta mykje lenger tid. Kommunane har større grunnlag for enkelt å sjå kva som har leidd til avviket, og oppklaring av slike avvik vil ta mindre tid hos kommunen enn hos fylkeskommunen, som ikkje sitt med nokon informasjon om kva som har skjedd hos kommunane. Det krev og meir kommunikasjon med valansvarleg i kommunen, på eit tidspunkt der denne er «ferdig» med oppteljinga og har mindre moglegheit til å gjere sjekkar.
- Korleis røystesetlane skal teljast. Fylkesrådmannen ser at det er grunn til å sikre at teknologien rundt valgjennomføringa ikkje skal kunne brukast til å påverke valet, og at det ikkje skal kunne brukast til å spreie tvil om det er mogleg å påverke valet. Fylkesrådmannen har difor stor forståing for kravet om at både personell, maskinar og programvare må vere forskjellig mellom oppteljinga i kommunen og fylkeskommunen. Fylkesrådmannen registrerer då at det ikkje vil vere hensiktsmessig å ta i bruk eit slikt samarbeid om skannarsentralar som både Sogn og Fjordane fylkeskommune og Hordaland fylkeskommune har hatt med store kommunar i sine valdistrikt.
- Valorgana. Fylkesrådmannen registrerer at utvalet har føreslått at det skal vere to valorgan i fylkeskommunen, eit fylkesvalstyret med ansvar for fylkestingsvalet og eit distriktsvalstyret som har ansvar for stortingsvalet. I Vestland fylkeskommune er det medlemene i fylkesutvalet som sitt i fylkesvalstyret. Dette utvalet handsamar saker for både stortingsvalet og fylkestingsvalet, til dømes denne utgreiinga eller andre høyringar som gjeld både vala. Fylkesrådmannen er uroa for at ein her berre skapar meir byråkrati og ekstraarbeid for fylkeskommunane. Fylkesrådmannen stiller og spørsmål til kven som skal sitje i dei to utvala, som i all hovudsak skal ha det same ansvaret i dei to vala. Det er forståeleg at namnet «fylkesvalstyret» vert problematisert i samband med rolla i stortingsvalet, der valdistrikta mest sannsynleg ikkje samsvarar med fylkesgrensa. Fylkesrådmannen føreslår at fylkeskommunen kjem med ein merknad om at ein held på eit utval, men endrar namn på dette til distriktsvalstyret, og at dette utvalet, som i dag, har ansvar for både fylkestingsvalet og stortingsvalet.

Forslag til merknad i høringsuttale:

Vestland fylkeskommune har vurdert dei følgjande delane av punktet, og kjem med slike merknadar:

- **Kryss i manntalet**
Vestland fylkeskommune er positiv til at det skal settast to kryss i manntalet når veljaren leverer røystesetelen eller -setlane sine. Slik det er no er det ikkje mogleg å bruke kryss i manntalet som ei kontroll ved teljinga av røystesetlane ved kommunestyre- og fylkestingsvalet. Det er ikkje mogleg å vite om veljaren har levert inn ei røystesetel til kommunestyrevalet, til fylkestingsvalet eller til begge to. Med ei

slik endring vil det no vere mogleg å bruke kryss i manntalet som ein ekstra kontroll i samband med teljinga.

- **Transport av valmateriell**
Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.
- **Tal på teljingar av røystesetlar**
Vestland fylkeskommune registrerer at utvalet føreslår at kommunane berre skal telje røystesetlane til fylkestingsvalet og stortingsvalet ein gong, i motsetnad til to gongar ved dagens regelverk. Fylkeskommunen er uroa for at det kan leie til fleire og større avvik mellom kommunane sin teljing og fylkeskommunen. Det vil vidare bety at fylkeskommunane må gjennomføre fleire teljingar av dei same røystesetlane under kontrollteljinga, og at denne vil ta mykje lenger tid. Kommunane har større grunnlag for enkelt å sjå kva som har leidd til avviket, og oppklaring av slike avvik vil ta mindre tid hos kommunen enn hos fylkeskommunen, som ikkje sitt med nokon informasjon om kva som har skjedd hos kommunane. Det krev og meir kommunikasjon med valansvarleg i kommunen, på eit tidspunkt der denne er «ferdig» med oppteljinga og har mindre moglegheit til å gjere sjekkar. Vestland fylkeskommune oppmodar til at kommunane framleis teljar røystene til fylkestingsvalet og stortingsvalet to gongar.
- **Korleis røystesetlane skal teljast**
Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.
- **Valorgana**
Vestland fylkeskommune registrerer at utvalet har føreslått at det skal vere to valorgan i fylkeskommunen, eit fylkesvalstyret med ansvar for fylkestingsvalet og eit distriktsvalstyre som har ansvar for stortingsvalet. I Vestland fylkeskommune er det medlemene i fylkesutvalet som sitt i fylkesvalstyret. Dette utvalet handsamar saker for både stortingsvalet og fylkestingsvalet, til dømes denne utgreiinga eller andre høyringar som gjeld både vala. Vestland fylkeskommune er uroa for at ein her berre skapar meir byråkrati og ekstraarbeid for fylkeskommunane. Fylkeskommunen stiller og spørsmål til kven som skal sitje i dei to utvala, som i all hovudsak skal ha det same ansvaret i dei to vala. Det er forståeleg at namnet «fylkesvalstyre» vert problematisert i samband med rolla i stortingsvalet, der valdistrikta mest sannsynleg ikkje samsvarar med fylkesgrensa. Vestland fylkeskommune føreslår at ein held på eit utval, men endrar namn på dette til distriktsvalstyret, og at dette utvalet, som i dag, har ansvar for både fylkestingsvalet og stortingsvalet.

13. Praktiske forhold ved val til Sametinget

Vallovutvalet vurderer dei ulike sidene ved gjennomføringa av val til Sametinget.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Dette punktet er i sin heilheit ikkje vurdert i samband med fylkesrådmannen sitt forslag til høyringsuttale.

14. Andre tema

Vallovutvalet føreslår at det vert forskriftsfesta unntak frå arbeidstidsreguleringane for valmedarbeidarar i kommunane og fylkeskommunane som har eit overordna ansvar for gjennomføringa av valet, samt for dei som jobbar på valdagen/natta, og for dei som tel opp røystesetlane. Det bør gjerast tilsvarande unntak for tilsette i Valgdirektoratet, i Kommunal- og moderniseringsdepartementet og på Stortinget som har oppgåver ved valet. Fleirtalet føreslår også at media ikkje lenger skal få tilgang til valresultat før klokka 21.00, når dei siste vallokala stenger.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Fylkesrådmannen stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Forslag til merknad i høyringsuttale:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

15. Godkjenning og klage

Vallovutvalet føreslår at riksvallstyret skal handsame klagar på feil ved førebuinga og gjennomføringa av stortingsval, fylkestingsval og kommunestyreval, ikkje berre ved stortingsval slik det er etter gjeldande rett. Utvalet føreslår eit omfattande regelverk for samansetting av og

valbarheit til riksstyret for å sikre ein uavhengig juridisk prøving av klagane. Riksstyret skal etter utvalets forslag bestå av fem medlemmer, der tre skal vere dommarar. Utvalet føreslår også at medlemmer av regjeringa, Stortinget, fylkesting og kommunestyre samt statssekretærar og politiske rådgjevarar i departementa og på Stortinget ikkje skal kunne nemnast som medlemmer av riksstyret. Fylkestinget og kommunestyret skal etter forslaget vere binde av riksstyrets vedtak i klagesaker når dei tek stilling til om valet skal godkjennast. For Stortinget gjeld dette berre om vedtaket i riksstyret går ut på at valet er ugyldig. Stortinget kan kome til at valet er ugyldig sjølv om riksstyret har kome til det motsette. Utvalet føreslår å opne for at det kan klagast på Stortingets, fylkestingets og kommunestyrets vedtak om valet er gyldig. Ved stortingsval skal slike klagar etter forslaget handsamast av Høgsterett i plenum. Ved fylkestingsval og kommunestyreval er det riksstyret som er klageinstans.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Fylkesrådmannen stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Forslag til merknad i høyringsuttale:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

16. Omval

Vallovtvalet føreslår at det kan gjennomførast omval berre når det er sannsynleg at feila har påverka fordelinga av mandata mellom listene. Om feila berre har påverka kandidatføringa, er vilkåret for omval etter forslaget ikkje oppfylt, i motsetnad til kva som er gjeldande rett ved stortingsval i dag. Utvalet føreslår å presisere at vilkåra for omval vil kunne vere til stade om dei objektive vilkåra i straffelova §§ 151 til 154 er oppfylt. Utvalet meiner at omfanget av eit eventuelt omval bør vere så lite som mogleg. Utvalet føreslår difor at eit omval berre kan gjennomførast i dei kommunane der det er sannsynleg at valet røyser til dei ulike listene er vorte påverka av dei ulovlege høva.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Fylkesrådmannen stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Forslag til merknad i høyringsuttale:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

17. Beredskapsheimel

Vallovtvalet føreslår i kapittel 22 eit heilt nytt sett av reglar for situasjonar der det har skjedd noko ekstraordinært som er eigna til å hindre ein vesentleg del av veljarane frå å røyste. I slike høve kan valtinget anten utsetjast eller forlengast med inntil ein dag. Valtinget skal uansett vere avslutta innan ein månad etter den først fastsette valdagen. Utvalet føreslår vidare at det skal kunne gjennomførast eit omval om det har skjedd noko ekstraordinært som har hindra ein vesentleg del av veljarane frå å røyste. Valtinget kan berre utsetjast eller forlengast, og det kan berre haldast omval så langt det er naudsynt for å sikre veljarane moglegheit til å røyste. Forslaga gjeld for alle val, men mynde til å treffe vedtak med heimel i reguleringane er lagt til ulike organ ved stortingsval og kommunestyre- og fylkestingsval. Ved stortingsval er mynde lagt til Stortinget, der vedtak om utsetjing eller forlenging av valet eller omval krev røystene frå to tredjedelar av Stortingets medlemmer for å verte vedteken. Det vert føreslått eit unntak frå dette om Stortinget ikkje kan samlast. I så høve kan Kongen i statsråd vedteke å utsetje eller forlenge valet. Ved kommunestyre- og fylkestingsval er mynde etter desse reguleringane lagt til Kongen i statsråd.

Fylkesrådmannen sin kommentar:

Fylkesrådmannen stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Forslag til merknad i høyringsuttale:

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Konklusjon

Fylkesrådmannen legg fram slikt forslag til høyringsuttale frå Vestland fylkeskommune:

«Vestland fylkeskommune har slike merknadar til NOU 2020:06 «Frie og hemmelige valg - ny valglov»:

Teknologi og tryggleik

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet.

Ombodsplikt

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet i samband med val til fylkestinget. Fylkeskommunen har ikkje vurdert andre delar av punktet.

Bruk av teknologi i valgjennomføringa

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet, i samband med å lovfeste bruk av statleg IKT-system for valgjennomføringa. Fylkeskommunen har ikkje vurdert andre delar av punktet.

Listeforslag

Vestland fylkeskommune stiller seg bak forslaga til vallovutvalet på dette punktet, med tre unntak.

Når det gjeld krav til tal på underskrifter for parti eller grupper som ved førre stortingsval ikkje fekk minst 500 røyster i 1 valdistrikt eller minst 5 000 røyster i heile landet, ber vi om at det vert vurdert å sette inn ei maxsgrense for kor mange røyster det er naudsynt å samle inn, slik det no er for listeforslag til kommunestyreval.

Vestland fylkeskommune har vald å ikkje vurdere individuelle kandidatar og tal på underskrifter for å registrere eit politisk parti.

Tilgjengelegheit og tilrettelegging

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet på dette punktet

Røystegjeving, prøving og oppteljing

Vestland fylkeskommune har vurdert dei følgjande delane av punktet, og kjem med slike merknadar:

- Kryss i manntalet
Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.
- Transport av valmateriell
Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.
- Tal på teljingar av røystesetlar
Vestland fylkeskommune registrerer at utvalet føreslår at kommunane berre skal telje røystesetlane til fylkestingsvalet og stortingsvalet ein gong, i motsetnad til to gongar ved dagens regelverk. Fylkeskommunen er uroa for at det kan leie til fleire og større avvik mellom kommunane sin teljing og fylkeskommunen. Det vil vidare bety at fylkeskommunane må gjennomføre fleire teljingar av dei same røystesetlane under kontrollteljinga, og at denne vil ta mykje lenger tid. Kommunane har større grunnlag for enkelt å sjå kva som har leidd til avviket, og oppklaring av slike avvik vil ta mindre tid hos kommunen enn hos fylkeskommunen, som ikkje sitt med nokon informasjon om kva som har skjedd hos kommunane. Det krev og meir kommunikasjon med valansvarleg i kommunen, på eit tidspunkt der denne er «ferdig» med oppteljinga og har mindre moglegheit til å gjere sjekkar. Vestland fylkeskommune oppmodar til at kommunane framleis teljar røystene til fylkestingsvalet og stortingsvalet to gongar.
- Korleis røystesetlane skal teljast
Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.
- Valorgana
Vestland fylkeskommune registrerer at utvalet har føreslått at det skal vere to valorgan i fylkeskommunen, eit fylkesvalstyret med ansvar for fylkestingsvalet og eit distriktsvalstyret som har ansvar for stortingsvalet. I Vestland fylkeskommune er det medlemene i fylkesutvalet som sitt i fylkesvalstyret. Dette utvalet handsamar saker for både stortingsvalet og fylkestingsvalet, til dømes denne utgreiinga eller andre høyringar som gjeld både vala. Vestland fylkeskommune er uroa for at ein her berre skapar meir byråkrati og ekstraarbeid for fylkeskommunane. Fylkeskommunen stiller og spørsmål til kven som skal sitje i dei to utvala, som i all hovudsak skal ha

det same ansvaret i dei to vala. Det er forståeleg at namnet «fylkesvalstyre» vert problematisert i samband med rolla i stortingsvalet, der valdistrikta mest sannsynleg ikkje samsvarar med fylkesgrensa.

Vestland fylkeskommune føreslår at ein held på eit utval, men endrar namn på dette til «distriktsvalstyret», og at dette utvalet, som i dag, har ansvar for både fylkestingsvalet og stortingsvalet.

Andre tema

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Godkjenning og klage

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Omval

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.

Beredskapsheimel

Vestland fylkeskommune stiller seg bak vurderinga til utvalet.»